

Plaatsvervanging naar de wet

Onderstaande Schriftoverdenking is van de hand van ds. M.B van 't Veer.[1]

Nu dan, of U toch hun zonde wilde vergeven! Maar indien niet, schrap mij alstublieft uit Uw boek, dat U geschreven hebt. ~ Exod. 32:32

Hier is de grote gebedsworsteling van de man Mozes!

Van de *Middelaar* Mozes (Gal. 3:19).

Menen we niet vaak, dat zijn Middelaarsambt zich in zuiverste schittering vertoont, wanneer Mozes in zijn pleitend bidden zich opworstelt tot deze woorden?

Mozes' liefde en ijver

Groot is Mozes bij de Rode Zee; groot ook bij het leiden van het volk, niet minder groot in zijn bemiddelingswerk bij de wetgeving, waar de Here tot hem spreekt van aangezicht tot aangezicht. Maar dat alles wordt (zo zeggen we) in de schaduw gesteld door deze bede van grote Middelaarsliefde, die ons alleen nog herinneren kan aan het werk van de Middelaar van het nieuwe verbond: Christus Jezus.

Niemand zal dan ook twifelen aan de grootheid van Mozes' liefde, die in deze bede openbaar wordt. Er is bij hem liefde tot zijn volk. Als de Here Zijn voornemen kenbaar maakt, om Israël (nu het 'verdorven' heeft door te buigen voor het 'gegoten kalf' en te juichen 'dit zijn Uw Goden, Israël! die U uit Egypteland opgevoerd hebben'), om dit volk tot de laatste man te verdelgen, pleit Mozes aanhoudend, tot het de Here berouwt. Zelfs de belofte van de Here, dat hij dan tot een vader van vele volken zal gesteld worden, kan Mozes niet verzoenen met de gedachte aan Israëls totale ondergang.

En zijn pleitend bidden verbiedt de Here.

Maar als hij de volgende dag weer opstijgt naar Gods heiligdom op de berg, nadat

door de ijver van de Levieten drieduizend man gestraft zijn in de dood, begint de gebedsworsteling opnieuw. 't Is niet genoeg, dat het volk *niet gedood* wordt, het moet ook weer met de Here *verzoend* worden: de *verbondsbetrekking* moet worden hersteld door *vergeving* van zonden. En daarvoor pleit Mozes in deze bede.

Niet alleen liefde voor het *volk*, maar ook *ijver voor de Here* vormt de spankracht van Mozes' gebed. Hij vreest de hoon van de vijanden over Israëls God: "Waarom zouden de Egyptenaren zeggen: Met kwade *bedoelingen* heeft Hij hen uitgeleid, om hen in de bergen te doden en hen van de aardbodem te vernietigen?" (vs. 12).

Inderdaad, er is ijver voor de eer van de Here in dat gebed.

Mozes' gebed niet naar de wet

Zo komt Mozes tot zijn bede, die bedoelt vergiving en verzoening te bewerken.

Om dit te bereiken ziet Mozes twee mogelijkheden, tweeërlei weg tot het doel. De eerste is, dat de Here genoeg neemt met de voltrokken straf! Zijn er niet reeds drieduizend gedood? "Nu dan, of U toch hun zonde wilde vergeven!" De zin wordt niet voltooid, maar de weggelaten gedachte is: 'dan zou weer spoedig de verhouding recht gezet zijn; dan is het dus zo in orde, en zullen wij U danken'.

Echter, voor het geval dit *niet voldoende* was, is er nog een andere mogelijkheid: "schrapp mij alstublieft uit Uw boek, dat U geschreven hebt".

We willen niet al te 'curieuselijk'(nieuwsgierig) onderzoeken, wat Mozes met dit levensboek bedoeld heeft.

De Kanttekenaren spreken zich uit voor de mening, dat we te denken hebben aan het boek van de verkiezing. Dan is dus de zin van deze bede, dat Mozes liever zelf voor eeuwig van God verstoten wordt, dan dat de Here Zijn ganse volk zou verdelgen. Anderen wijzen er op, dat de uitdrukking: 'schrappen uit het levensboek' niets anders is dan een Joodse zegswijze voor: sterven, m.a.w. Mozes begeert liever zelf te sterven, dan de dood van heel Israël te moeten overleven! Door zijn sterven wil hij graag de dood van de duizenden afkopen.

Wij zullen niet twisten over de juiste exegese. 't Gaat ons slechts hierom, dat in Mozes' ziel rijst de gedachte van de *plaatsvervangning*. En deze gedachte is groot.

Mozes bidt de plaats te mogen innemen van de duizenden schuldigen, opdat door zijn dood het volk behouden wordt. Bij hem klimt dus in zijn worstelende ziel de gedachte, die later Kajafas zou uitspreken en zo zou formuleren: 't Is beter dat één mens sterft voor het volk, en het gehele volk niet verloren gaat.

Maar Kajafas sprak dit door de Geest van de Waarheid (Joh. 11: 15), terwijl deze gedachte bij Mozes opklom uit eigen hart. En dit laatste is oorzaak dat, hoe zijn liefde en ijver ook branden mocht, zijn gebed *niet aangenaam* voor God kan zijn. Hij heeft zijn gebed niet geconformeerd aan de *openbaring van God*. En ook dit stuk zal moeten geschieden *naar de wet, tot eer van Hem*.

De terugwijzing van Mozes' gebed

Naar de *wet!* En zo pas: 'Hem de eer'. Maar nu het eerste ontbreekt bij deze bidder, kan het ook werkelijk niet tot het tweede raken! Hij heeft, vóór hij tot deze bede kwam, de *tafelen van de wet* maar niet alleen verbroken in toorn, maar ook de *spraak van de wet* doen zwijgen in zijn liefde. En daarom was deze liefde *verkeerd*.

En juist nu Mozes zich opwerpt tot Middelaar *voor het volk bij God* (terwijl de Here hem gemaakt had tot de Middelaar, die het Woord van Hem moest spreken tot het volk!) wordt de wet uitgeschakeld, de wet, die alleen alle Middelaarswerk bepalen mag. En dat geschiedt op de *berg van de wetgeving zelf*. Op het ogenblik, dat de *Middelaar van de wet* zwaar beladen, de wet doorgang moet verlenen tot het volk.

De wet leerde immers twee dingen!

Ten eerste, dat de Here, omdat Hij *rechtvaardig* is, *alleen* de schuldigen kan straffen, en geen onschuldigen nemen kan voor de zondaren. Als er geen gemeenschap aan de *zonde* is, kan er ook geen gemeenschap aan de *straf* zijn. De ziel, die *zondigt* zal sterven.

En ten tweede, zegt de wet, dat de rechtvaardigheid van God *alle* schuldigen moet straffen. Gods wet kent geen 'kwijscheldingstheorie', d.w.z. geen aannemen van, en genoeg nemen met, een *mindere* straf, en op grond daarvan het meerdere kwijtschelden. Hij is *geheel rechtvaardig*. Daarom verbood de wet, *na* het moment van de wetgeving, aan elke bidder de Here voor te stellen genoeg te nemen

met de dood van drieduizend, als honderdduizenden ter dood toe gezondigd hebben (eerste deel van Mozes' bede); maar eveneens te menen, dat de dood van één die geen hoofd is, maar *één* onder *velen*, de doodstraf van velen zou kunnen wegnemen.

En nu Mozes in de ijver van zijn liefde zijn gebed niet conformeert aan de geopenbaarde wet, is zijn ijver verkeerd, en zijn liefde misplaatst, en zijn gebed niet God welgevallig.

Daarom vindt Mozes in zijn pleitend bidden niet de *weg tot het Evangelie* en de *Evangeliebelofte*.

Zo moet de Here deze bidder wel streng terugwijzen (zie vers 33).

De betere Middelaar van het Nieuwe Verbond

Dat nochtans Israël gespaard bleef, is alleen hierom, dat de betere Middelaar van het Nieuwe Verbond zich onthouden heeft van deze zonde, dat Hij Zijn Middelaarswerk niet conformeren zou aan de wet van God. En niemand minder dan Mozes heeft Hem de spraak van de wet voorgehouden, toen Hij het werk van de plaatsvervanging ging verrichten. Mozes en Elia! Ze staan aan de ingang van de lijdenshof, op de berg van de verheerlijking, en wijzen op de *tafelen van de wet!* En in naam van de God van de wet binden zij de Middelaar aan de wet! Deze Middelaar wordt gezet onder de tucht van de wet, opdat Hij de wet volmaakt vervullen zou. Zo vervullen, dat daardoor alleen lof werd bereid aan Hem, Die rechtvaardig wetten geeft en houdt. Wel plaatsvervanging, maar alleen in volle wetsvervulling.

En zo komt het werk van deze Middelaar *wel tot het Evangelie!* Het Evangelie, dat Hij bereidt voor allen, die in Zijn Middelaarswerk hun behoud vinden. Want zo alleen komt het tot de belofte, d.w.z. tot het leven en de zaligheid.

Door zulk een Middelaar, die Zijn verzoeningswerk alleen fundeert op de volle vervulling van de wet, en daarom mij ontslaan kan en wil van deze vervulling *tot zaligheid*.

'Here, leer mij kinderlijk geloven in *Uw plaatsvervanging naar de wet!* Opdat ik niet sterve, maar leve!'

[1] Overgenomen en licht gemoderniseerd uit: M.B. van 't Veer, *Het rijke woord* (Goes: Oosterbaan & Le Cointre, z.j.), pp. 152-155. Voor de leesbaarheid zijn ook tussenkopjes toegevoegd.

Verbondsactiviteit

Onderstaande Schriftoverdenking is van de hand van ds. M.B van 't Veer.[1]

U bent kinderen van de profeten en van het verbond dat God met onze vaders sloot, ~ Hand. 3: 25a

Deze woorden openbaren de verbondslust van de Heere. Ze willen de diepste beweegredenen ontdekken van de genadering, die komt tot een volk, dat Christus' bloed in wraakgeroep heeft aangedurfd! Petrus zet hier de eis van de bekering onder de spanning van Gods verbondsrechten. Weinige weken geleden heeft het volk van de Joden het bloed van Christus tot een oordeel over zich ingeroepen. In het volk zelf ligt dus alleen motief voor het wraakzoekend bloed van Hem, Die zij verdoemd hebben, maar Die door *God* is gerechtvaardigd.

Wanneer dan later door Petrus de roep van de bekering tot hen uitgaat en de stem van Christus' bloed tot vergeving wordt gepredikt, moet de *grond* daarvoor gezocht worden *buiten* het volk. Daarom wijst Petrus ook naar het verbond, dat God *opgericht heeft*, eeuwen *vóór* zij leefden, hoewel Hij hen toen reeds in dat verbond inbegrepen heeft, als *kinderen* van die vaders! *Dat* is dan ook de diepste grond voor de genadering, nu na de Christusverwerping alleen de vloek kon verwacht worden.

De trouw van de Heere

Hierin maakt God openbaar Zijn verbondslust. Want deze roep is alleen vrucht van de *trouw van de Heere*. Het verbond brengt ons immers, wat betreft zijn *oorsprong*, zijn *vastheid* en *bewaring* buiten ons zelf tot God!

Het is de Heere, Die dat verbond heeft opgericht. Van Hem ging het uit, van Zijn welbehagen; 't is uitvloeisel van Zijn soevereine wil, die in genade Zich een volk verkiest en grijpt en bewaart. In Hem alleen rust het. Niet de vaders hebben het verbond met de Heere gezocht en gesloten, maar God heeft de vaders gezocht en in Zijn verbond opgenomen. En zij hebben pas later, na Gods afkondiging van het verbond, dit dankend kunnen aanvaarden.

Zo heeft de Heere dit verbond ook gebracht tot, en gehandhaafd in, geslachten. Hij heeft aan Zijn volk kinderen van het verbond gegeven, en hen zo in Zijn verbond ingezet. Zo zijn ze nu erfgenamen, niet door eigen wil, maar omdat ze erfgenaam *gemaakt* zijn, omdat ze zonen en dochters door God *genaamd* zijn. En nu kan de Heere Zijn verbond niet vergeten. Hij kan Zijn beloften niet intrekken. Hij kan Zijn verbond niet laten doodlopen in het slop van onze zonden. Daarom komt Hij weer, en komt Hij telkens, en werpt Hij Christus' bloed niet tot wraak, maar tot rechtvaardiging onder Zijn volk, opdat een ieder die gelooft in Zijn eeuwige verbondstrouw, bewezen in Christus' bloed, nog het leven verkrijgt.

Uit die verbondstrouw van God alleen is te verklaren *elke* roep tot wederkeer. Hij kan en wil niet rusten bij een weggezonden verbondsvolk, bij alleen-maar-weggelopen en ontrouwe verbondskinderen; Zijn trouw zocht telkens weer de handhaving van Zijn verbond in de gedurige roep tot wederkeer, tot terugkeer tot Hem. 't Is deze verbondstrouw, die ons bewaart, die ons vasthoudt, die tot ons brengt de roep van de genade in ons leven vol verbondsschending. 't Is de trouw van de Heere, die ons opzocht en aan ons werken wil door de kerk, door ons verenigingsleven en door zoveel meer, opdat wij behouden blijven als erfgenamen van God.

En diezelfde trouw van de Heere geeft ons de vaste troost in onze terugkeer nimmer aan Zijn genade te vertwijfelen. Want in het feit, dat Hij het verbond heeft opgericht naar Zijn welbehagen *ook met ons, juist met ons*, ligt de zekerheid, dat we niet mogen twijfelen aan Zijn wil genade te bewijzen aan ieder,

die pleitend op dit verbond, zich keert tot Hem.

De eis van het verbond

Zo brengt de Heere ons in, en bewaart Hij ons bij, Zijn verbondsgemeenschap. Maar deze daad van de Heere *roept* om en *eist* onze weder-daad. Want *verbondsgemeenschap* is er alleen, wanneer de *twee* partijen in het verbond *actief* zijn; niet *tegen* elkaar, maar *met* elkaar mee-werken; wanneer er een *samen*-werken is wederzijds. Wordt slechts aan één van beide partijen het 'werken' overgelaten, dan is dit een verbreken van het verbond en de verbondsverhouding terugbrengen tot de één-zijdigheid van haar oorsprong. De eerste wet van elk verbond is, dat *beide* partijen in *rechten* en *plichten* naar elkaar zullen heenwerken en met elkaar zullen samenwerken. En dat niet voor een ogenblik, maar in permanente, doorlopende actie. Het verbond is nooit een motief voor rust, maar zet voortdurend in de spanning; vereist een voortdurend *spreken* en *luisteren*; een *doen* en *laten*; een *vragen* en *gevraagd worden*.

Daarom moet ons leven zich hierdoor kenmerken, dat het voorgaat in *verbondsgehoorzaamheid aan de Heere*. Er is geen gevaarlijker vijand van het verbond dan de gedachte, dat het invoert in het land van zachte en zoete rust - een toestand van niets-doen en stil-zijn. Ja, het verbond brengt wel tot rust, tot het land rust - maar tot het rusten *in God*. En rusten *in God* is voortdurend *werken* aan het lustwerk van de Heere. En dat met de altijd-doorgaande werklust van de Geest.

Zo vraagt het verbond met een *elk ogenblik* beklemmende eis de *daad* van de gehoorzaamheid van ieder, die in dat verbond is opgenomen en leven wil. Daarom riep Petrus tegenover de valse verbondsbeschouwing van de Joden in de Naam van de Heere terug tot de gehoorzaamheid, tot de levende eis van het verbond. Want de Joden gebruikten het verbond als motief voor rust. Ze roemden er in dat het verbond er *was* en *zij* het volk van het verbond waren, alleen reeds daardoor, dat ze lid waren van de Joodse natie - dus meenden ze rustig te kunnen zijn. Van deze dodende verbondsbeschouwing roept Gods Woord door Petrus hen terug. 't Verbond is nooit een grootheid, waarin we slapend kunnen rusten. Het verbond van de Heere zet ons onder spanning.

Het vraagt voortdurend een actief volk - verbondskinderen, die zich geven in

*dad*en van gehoorzaamheid. Juist omdat we kinderen van het verbond zijn, mogen we niet rusten in de hangmatten die we gehangen hebben aan de bomen van de hof van het verbond, maar moeten wij opstaan en werken en de hof bebouwen. Dat is de blijvende eis van het verbond.

Verbondsrechten- en plichten

Er moet iets gedaan worden! Veel, ja *alles* gedaan worden. Want het verbond komt met *rechten*; het plaatst elk ogenblik *voor het aangezicht van de Heere* en wil, dat wij altijd de stem van de Heere zullen *horen*. Want het verbond moet voortdurend *bevestigd* worden in de *vóórt-durende actie*, en kan nooit tot rust komen, dan tot het rusten in de blijvende, steeds weer nieuw gevraagde daad van gewillige gehoorzaamheid.

't Is de erkenning van dit verbondsrecht van de Heere, dat brengen moet tot de juiste activiteit in het verenigingsleven. Deze erkenning ontrukkt het werk voor en op de verenigen aan de dodende sfeer van particuliere liefhebberij, en zet ook dat werk en de verenigingsplicht van elke jongen en elk meisje onder de spanning van de verbondsrechten van de Heere op ons! *Zijn* rechten zijn *onze* plichten. Maar deze verbondsplichten worden direct verbondsvoorrechten voor allen die dankend de God van het verbond erkennen.

[1] Overgenomen en licht gemoderniseerd uit: M.B. van 't Veer, *Het rijke woord* (Goes: Oosterbaan & Le Cointre, z.j.), pp. 149-151. Voor de leesbaarheid zijn ook tussenkopjes toegevoegd.